

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Sannhetsånden. — Paven kaller til bønn for fred. — Fra Vikariatet. — Av tidens tegn. — Fred på jord. — Carl Sonnenschein in memoriam. — Katolsk humanisme. — Utdannelsesfondet kaller.

Sannhetsånden.

4. søndag etter påske.

«*hvor går du hen?*»

Fra menneskeslekten blev skapt i Guds billed er det i hvert av dens barn nedlagt en lykkestrang som kommer klarest til syne i den medfødte lengsel etter å leve i inderlig og umiddelbar forbindelse med Gud, d.v.s: med godheten og kjærligheten. Denne lengsel hadde opnådd sine ønskers mål i den sjels-tilstand som skriften kaller «paradisets have» hvor kun det gode, sanne og skjønne fikk råde fordi Gud vandret med menneskene i havens ganger: var med i alt de foretok sig. Da ønsket de kun å tjene og adlyde og gav Gud takk og ære for alt.

Men allerede den gang hadde «verdens fyrste» gjort opprør og sagt sitt skjebnesvange «Non serviam» = jeg vil ikke tjene. Til straff var han og hans engler blitt forvist fra Guds nærhet og nu hadde de kun ett ønske: kunde de ikke beseire den mektige Gud selv kunde de kan hende få ødelagt menneskene, som var skapt i hans billed ved å så sin egen hovmots og opprørs sed i hjertene. Vi vet at ondskapens hær tilsynelatende hadde held med sig: menneskene måtte forlate sitt sorgløse liv hvor arbeide og glede var ett og blev henvist til en tilværelse hvor de også mistet sitt stadige samvær med den guddommelige sannhet og måtte opdyrke sin egen verden. Men Guds kjærlighet slapp oss ikke selv om vi som ulydige barn måtte lære rettferdighetens lov å kjenne. Vel blev menneskeslekten forstøtt fra det umiddelbare liv med Gud, med sannheten i alle livets forhold — altså henvist til å måtte kjempe sig gjennom subjektive illusjoner frem til den objektive sannhet — men i sin store kjærlighet gav Gud den forjettelsen med på veien: en gang skulde *han* komme hvis liv vilde vise veien hjem til sannheten igjen, om vi vilde følge det eksempel han gav.

Så tok menneskeslekten fatt på sin vandring ut-over den hele jord. Men istedet for å tjene og bli velsignet virket syndens sold. Illusjonenes demoner fulgte trolig med og de lærte oss å drepe ønsket om å tjene og la livsmålet bli å herske. Ofte seiret de — men én ting kunde de ikke få bukt med: *den gode vilje*. Ti hvor den finnes kan Guds engler: de himmelske krefter, skapninger og utstrålinger av hans vesens kraft og kjærlighet, slippe til og hjelpe Guds billede i oss — og alle sjele har ned gjennom tidene derfor vært kamplass for lysets og mørkets sammenstøt, for brytningen mellom sannhet og illusjon. Ofte har det i menneskeslektens historie sett ut som skulde mørket få overmakt — men alltid bekreftet Gud da at mørket «alt er dømt». Vi ser ham kalle så sterkt på sine utvalgte tjenere — en Abraham, en Moses, en David, profetene — at de blir slekten til veivisere: tegn på hvorledes livet *kan* og *skal* leves. Deres tjenersinn tilførte den samlede menneskeslekt mer kraft til å kunne motstå de onde makter og hjalp oss til intensere å kunne høre og adlyde i ydmykhet Guds røst. I hele menneskeslekten blev det derved opsamlet en fysisk og psykisk arv som muliggjorde en Maria av så sterk og ren en vilje, så helstøpt en karakter at hun ut fra denne sin ofrende vilje, sin store kjærlighetsfølelse og sin uplettede tanke kunde bli den mest utvalgte av alle.

*

I og med Kristus, Guds sønn og menneskets sønn, fikk Guds billedet atter sitt fulle liv i slekten. Igjen ferdedes et menneske på jorden i det intimeste samliv med Gud, med sannheten — og for første gang blev løgnen, fristeren, det gudsførlette, slått tilbake overalt i en sjel. I bevisst og frivillig ydmykhet og

lydighet blev det levet et liv på jorden som tilbakegav hele slekten fullkommenhetens mulighet og dermed muligheten for å finne hjem til sannhetens erkjennelse allerede her på jorden. I sin ytre form var Kristi liv hverdagslivets enkleste foreteelse, men han fylte formen med sannheten i og om alt og hans liv blev derfor en harmoni av nåde og vilje. Han efterlot sin hellige ånd som arv til oss alle — «han skal herliggjøre mig for han skal ta av mitt og forkynde dere». Sannhetsånden skal lære oss ikke å tale av oss selv men ut av det vi hører og erkjenner som Guds røst.

Pinsefesten bragte oppfyllelsen av Helligåndens kommen til jorden, men ofte siden da har allikevel våre hjerter vært fylt med sorg når vår vilje ikke har vært sterk nok til å fastholde «det samme sinn som var i Kristus Jesus» og fristeren derfor for en tid har fått fritt spillerum. Vår store herlige Kirke, vårt store felles legem, har her delt skjebne med oss — også den har hatt tider hvor det utvendig sett kunde fortone sig som om den var forlatt av sin guddommelige Stifter, fornektet hans ånd slik at det med sorg kunde spørres: «hvor går du hen?» Men Kristus er alltid med sin Kirke i og med den bevarer Sannhetsånden, og når det så mørkest ut blev også dens «bedrøvelse» til glede: den fikk av Gud sine kalte og utvalgte, de store mystikere og helgener, som virkeliggjorde fullkommenhetsidealet i sin ydmyke og lydhøre kamp og derved gjøt kraft inn i det legem hvorav vi alle hver for oss er en del. Den dag idag skjer dette — en Therese av Jesusbarnet hører vår egen tid til og tilfører den en skatt av tjenersinn som kun tilhører støvets verden for så vidt opstandelsen fremgår av den. Men det store spørsmål for oss alle er *vår* stilling som Kirkens barn — vi som også har Guds billedet i oss og derfor muligheten for den fulle virkeliggjørelse av Kristi

liv i oss og av Helligåndens ledelse av dette liv. Vet vi alltid klart og bevisst *hvor* vi går og *hvor* vi går hen? Stanser vi overhodet op for å spørre — dette det store og mest krevende spørsmål av alle? Parcifal blev bortvist av Gralsborgen fordi han ikke hadde noe spørsmål og derfor ikke hadde trang til å høre og få åndens ledelse på sin ferd — må dette aldri bli tilfellet med oss!

Fra Vikariatet.

Som man vil se annet sted i dette nummer av «St. Olav» er det vår Hellige Fars inderlige ønske at det i mai måned i hele den katolske verden skal holdes særlige bønner for at fred og forståelse skal vende tilbake til vår urolige verden. Paven har stor tillit navnlig til barnenes bønner og opfordrer derfor især dem til å folde sine uskyldige hender for fredens sak.

For å etterkomme pavens ønske forordner vi:

- 1) *at prestene i mai måned i den hellige messe føier som «oratio imperata» orasjonen for fred til de foreskrevne messebønner.*
- 2) *at det i denne måned føies til de offentlige bønner under andakten: «Jesus, du fredsfyrste, forbarm dig over oss. Hellige Guds mor, du fredens dronning, be for oss.»*
- 3) *at det søndag d. 14. mai er felleskommunion både for barn og voksne i hele Vikariatet for å be om fred.*
- 4) *Alle, både barn og voksne, anmodes om å delta flittig i maiandaktene og nedbe fred over jorden. Gitt i Oslo 1. mai 1939.*

† Jac. Mangers
apostolisk Vikar, biskop av Selja.

Paven kaller til bønn for fred.

Den Hl. Far har sendt kardinalsekretær Luigi Maglione en skrivelse hvori han uttrykker ønsket om at det i hele mai måned i alle bispedømmer og menigheter må bli bedt særlig for bevaring av freden. Skrivelsen lyder som følger:

«Du, som så ivrig står ved vår side i ledelsen av den katolske Kirke, vet meget godt hvor brennende vi nærer det ønske og ber Gud opfylle det, at sjelene atter må bekjenne sig til rettferdighet og nestekjærlighet, hvorved den så sterkt ettertraktede kristelige fred kraftig og varig må sikres alle nasjoner og alle folk som nu lider uroens kvaler.

Umiddelbart etter vår utnevning til pave har vi påkalt denne fred som er en herlig gave fra den allmektige Gud, og påkalt den ikke alene for våre egne barns skyld som de bor ut over hele verden, men også for alle nasjoner og dens regjeringer. I påskefestens høitidelige dager har vi St. Peters basilika, hvor vi blandt en talløs menneskemengde celebrerte det hellige offer, gjentatt den samme påkallelse og bønnfalt Jesus Kristus, dødens beseirer, om å meddele

sine himmelske nådegaver av enighet, ro og fred til alle folk.

Nu da mai måned nærmer sig i hvilken fromme troende i særlig grad hylder den hellige jomfru, vil vi gi uttrykk for vårt varmeste ønske om at det i alle bispedømmer og sognekirker i denne tid vil bli forrettet offentlige bønner for freden. Og ved siden av denne vår opfordring til et bønnens korstog retter vi særlig en opfordring til dem som vi etter Frelserens eget eksempel elsker høiest. Vi tenker på barnene som utstråler uskyldighet, elskelighet og nåde i sin duggfriske ungdom. Må fedre og mødre daglig føre sine barn etter de hellige tradisjoner til altrene og opsende sammen med dem bønner i det de bringer blomster fra have og mark. Hvorledes skal vår himmelske mor da kunde nekte å låne øre til så mange bønnfallende stemmer, som ber om fred for landets borgere og folk? Må den bønn ikke bli hørt, som flettes sammen av englenes bønner i himmelen og barnas, de jordiske engles bønner?

Uten tvil vil den hellige jomfru, Guds mor, ikke

kunde mostå en slik storm av bønner, men skjenke sin formidling og sin hjelp, og hun vil stemme sin guddommelige sønn som er blitt krenket ved så tallrike synder, nådig og opnå av ham befrielse for oss fra våre lidelser samt hjertenes fred og broderlig kjærlighet. Det var jo Jesus selv, som mens han vandret på jorden med særlig kjærlighet elsket de uskyldige barn og med ordene: «La de små barn komme til mig ti Guds rike hører dem til!» (Mark. 10, 4) dadlede apostlene som vilde holde barnene fra ham.

Kan Kristus låne noen bønner villigere øren enn de som opsendes til ham fra rene barneleper? Vi gjentar vår forgjenger Leo den stores ord: «Kristus elsker barndommen som han først ikkladde sig med sjel og legem, han elsker barndommens uskyld, ringhet og ynde.»

Må da i alle byer og bygder, selv på de mest fjerntliggende steder, barneskarer i lys av evangeliets sannhet valfarte til kirkene og der forrette sine bønner så at vi får håpe på at det gjensidige hat vil stilne av, våre sjeler falle til ro, stridighetene mellom folkene bli utjevnet og menneskeheten under den hellige jomfrus beskyttelse gå bedre tider imøte.

Vi betror derfor dig, kjære sønn, den oppgave å bekjentgjøre dette vårt faderlige ønske på den måte du selv finner best, og virkeliggjøre det med den Hl. Stols støtte. Og styrket i det glade håp om de frukter som et slikt bønnens korstog uvegerlig vil bringe skjenker vi av hele hjerte dig og alle våre elskede barn, som villig låner øren til vår opfordring, vår apostoliske velsignelse, som inneslutter himlens nåde, og forsikrer dig om vår faderlige velvilje.

Gitt i St. Peter 20. april 1939
i det første år av vårt pontifikat.

Av tidens tegn —

Vi lever i en beveget og opreven tid. Den ene begivenhet avløser den annen i forrykende tempo — det blir ingen ro tilovers for oss til å fordype oss i de enkelte foreteisers karakter — vi må nøies med å innregistrere dem i vår hukommelse hvis vi overhodet rekker å opfatte dem før de neste skyller inn over oss og optar oss for en stund helt. Vi kan overbevise oss om sannheten av disse ord hver morgen vi åpner vår avis. Hver eneste side rummer en eller flere sensasjoner: krig og rykter om krig, diplomatiske forhandlinger, epokegjørende taler, mord, brandkatastrofer, sjøforlis — alle de ulykkens hjul som mennesker setter i gang virrer rundt for våre øiner. Og naturen supplerer dem: husker dere ennå at spalte om spalte med beretningen om Madrids bombardement med uhyre tap av menneskeliv stod beretning om det store jordskjelv i Syd-Amerika hvor titusener omkom? Alt dette har etterhvert sløvet vår tankeevne slik at vi nesten ikke mer tenker når vi leser nyhetsrubrikkene — i det høieste reagerer vår interesse og alle sensasjoner blir diskusjonsstoff mann og mann imellem, hvilket

er en såre overfladisk måte å leve et verdig menneskelig samfundsliv.

Har vi da helt glemt at alt som skjer i sin *realitet* kun er «tegn» og at vi ikke får det rette utbytte av tilværelsen her på jorden om vi ikke søker å tyde disse tegn: trengte inn bak deres overflate og se hvad de betyr, hvad deres mening er, hvorav og hvorfra de kommer. Og her har navnlig vi katolikker et stort ansvar. Vi *bekjenner* vår tro på menneskeheten som ett legem, men i vår verdensanskuelse lever vi etter det helt motsatte prinsipp. Var vår trosbekjennelse og livsanskuelse helstopt måtte vi bedre enn nu forstå at likeså litt som en læge nøier sig med å behandle en sykdoms enkelte utslag men legger hovedvekten på å gjøre den sykes hele organisme frisk, like så litt kan de enkelte katastrofer av politisk, økonomisk eller social art, som til tider ryster menneskeheten, avbøtes eller motarbeides om ikke man trenger inn til ondets *rot* og finner den dypest liggende årsak til at den store verdensorganisme er så helt ute av lage.

Det skulde være de ansvarshavende i pressens oppgave å skrive virkelige «ledere» — førsteartikler, som gikk dagens nytt etter i *dypden* og gav leserne de retningslinjer de selv skulde arbeide etter for å finne frem til *forståelse* og ikke bare til abstrakt kunnskap og kjennskap til foreteelsene. I stedet for å veilede smittes imidlertid også redaktørene av almindelig mentalitet og behandler en enkelt sak, løsrevet fra det store sammenheng og til og med ut fra særinteresser, særmeninger og særhensyn — subjektive selv om de kan kamuflere sig i en eller annen ideologs drakt. Men dermed blir det også bitter satire når disse førsteartikler fremdeles smykker sig med navnet «ledere» — og det store publikum er like nær.

Vi er i øieblikket inne i den periode som Herren forutsa vilde komme — perioden som preges av «rykter om krig». Vi lever under et stadig press av krigsrykter og forberedelse til krig — med rette er det sagt at det er «nervenes krig» vi oplever nu. Fremtiden vil vise om det vil bli med den nuværende nervekrig, den representerer i og for sig påkjenning nok. Men la oss forsøke å komme til en dypere forståelse av hvad det er som foregår om oss og som også vårt land er med i.

Vi er blitt vant til å se på denne hoispenningstilstand som værende av ren politisk art, og som svar på det sørgelig aktuelle problem: vil det komme til krig eller forståelse mellom diktator-landene og de demokratiske land søker vi ensidig å veie landenes innbyrdes oprustningskapasitet og øvrige krefter mot hverandre. Selvfølgelig har et slikt synspunkt også sin berettigelse men det rummer langt fra det essensielle. Det er en ytterst naiv simplificering av problemet når man kun ser det som et maktspørsmål, som har sin rot i enkelte staters erobringstiltak og de andre staters setten sig imot all ekspansjon. Det som skjer er bare de ytre tegn på en indre utvikling, som hvis den ikke får gå sin gang uhindret og de ansvarlige folkeforere til enhver tid

tar konsekvensen av den vil ende med å sprengre hele den bestående samfunnsordning i luften. La oss ta et eksempel:

Som nasjonal enhet er både Italia og Tyskland ennå helt unge folk. Disse land har derfor hele ungdommens kraft og temperament i behold hvilket for et folks vedkommende vil si: ekspansjon, formeringsvilje, arbeidskraft. Dette viser sig så meget sterkere som ingen av landene er særlig rikt utstyrt med naturherligheter og på grunn av sin forholdsvis unge alder ikke har fått skaffet sig kolonier til bruk for sin overtallige befolkning, og dertil kommer at nettopp den samme fattigdom har tvunget dem til så hårdt arbeid, at de er blitt i særlig grad leve- og motstandsdyktige og samtidig så offervillige, at alle forutsetningene for et totalitært styre er for hånden. Disse folks opptreden blir diktert av indre lover som gjør det like så vanskelig å ville stanse dem som det vilde være å forsøke å slukke en vulkan. Før eller senere vil det komme en eksplosjon og kun en ting kan hindre den, iallfall rent menneskelig sett: at nasjonene lærer å forstå hverandre reelt og kommer hverandre frivillig til hjelp hvor det trenges.

*

Folkeforbundet grep sin oppgave helt forkjært an — derfor måtte det spille fallitt. Å skaffe «leverum», som slagordet nu er, for alle nasjoner og fordele alle nasjonale rikdommer likelig ved kolonier og ved å opheve alle toll- og eksporthindringer er en oppgave et internasjonalt forbundsstyre verdig. Det legges nu umåtelige ofrer av penger, tid og krefter i hvert enkelt lands oprustning, men samtidig fortsetter den drepende interne «krig mot barna» i de demokratiske land, som mer og mer decimerer dem og gjør dem til «land av gamle». Forstår man da ikke at de tomrum som derved opstår i en befolkning, automatisk ifølge «horror vacui»s naturlov må tiltrekke andre lands befolkningsoverskudd og mot denne strømning hjelper intet skille, hverken Pyri-erne, Alpene, Maginot- eller Siegfriedlinjer? Vi står foran en ny folkevandring i en ny form.

*

Europa er ute av likevekt fordi Guds egne lover om menneskeslektens formering er trådt under føtter i så mange land. Men hvor lenge vil det vare innen nasjonene erkjenner det og tar konsekvensen av sin erkjennelse? Hvor blodige skal tidens tegn bli for at dette kan skje?

Fred på jord.

Umiddelbart før verdenskrigen brøt ut holdt den store engelske forfatter Robert Hugh Benson en preken i Westminster-katedralen som også har bud til oss den dag idag — ikke minst fordi begeistringen for og troen på en humanisme uten religiøs basis har grepet mange av de ærligste og beste sinn i vårt land og fått dem til å gå inn for den med alle sine krefter i en fast overbevisning om at kun i den

ligger menneskehetns redning. Mgr. Benson mente noe annet da han bl. a. sa:

«Det er en mystisk kjensgjerning — i øvrig en av de solideste kjensgjerninger tillike — at vi i det politiske liv lar oss lede av mennesker, som vi ingenlunde enkeltvis vilde tillate å ha noen som helst innflytelse på vårt private liv. Intet illustrerer kan hende dette så vel som den nuværende krigsmentalitet. Det har vært tider i gamle dager hvor krig var den eneste utvei, fordi kulturen blev truet av barbari og de evige verdier som kjærlighet og rettferdighet var i fare — men hvem tør påstå at krig i våre dager føres av disse årsaker? Se på hver eneste en av de senere kriger — tør noen si at Gud har vært med den ene part og ikke med den annen? Har guddommelig sannhet og evig rettferdighet vært i fare?

Hvem vil tillate enkeltmann å hevne det han kaller sin ære ved å utøse sin nabos blod? Hvem vil tillate en handelsmann å skjære halsen over på sin nærmeste konkurrent fordi hans egen forretning trenger utvidelse? Vil man tillate en mann å ferdes på gater og veier og true alle med sin skarpe kniv selv om han mener at hans verdighet står i fare? Men vi tolererer alle at to stormakter begynner å slåss fordi den ene trenger mer plass og den annen ser sin «ære» truet av dette.

Og det er det jeg kaller en mystisk kjensgjerning: at man tillater en hop mennesker hvad man ikke tillater det enkelte individ. Når en hop, en nasjon, en rase optrer samlet føles det som hvert menneske kan velte sitt personlige ansvar over på de andre — det er forklaringen på at massen kan optre med en brutalitet og en hensynsløshet som de enkelte individer i massen aldri vilde kunde utvise.

Hvor har vi så hjelpemidlet mot det uvær som trekker op? Det er jo ikke alene industrielle og sociale uroligheter som truer landenes intime fred — det er en langt dypere og videre utbredt uro, som hvis det ikke kan finnes noe effektivt å stille op mot den sikkert vil føre ikke alene de enkelte riker men hele verden i en krig, hvis make ennå ikke er oplevet»

Det er merkelig å lese denne profetiske uttalelse av mgr. Benson, fremsatt i 1912 — når vi husker hvad vi oplevet 1914!

Så fortsetter han — fremdeles med ord som har aktualitet den dag idag, 27 år etter de blev sagt:

«Gud skje lov at samvittighetene synes å være våkne. Det gjøres alvorlige anstrengelser for å besverge det uvær som truer med å bryte løs ved å forsøke å skaffe de rettferdige guddommelige prinsipper råderum på jorden. Disse anstrengelser bør støttes av alle kristne — og de blir det også. Men ikke alene de kristne støtter dem — også andre slutter sig i humanismens navn til disse bestrebelsler og ære være dem for det! Ja, vi oplever at mennesker uten egentlig religiøs interesse kan være mere glødende og nidkjære i sitt arbeid for fredens sak enn mangen lunken kristne — til skam for oss!

Det store felles mål er å få erstattet krig med voldgift — den eneste virkelig menneskeverdige lø-

ning på alle stridsspørsmål. Men for å få gjennomført dette mål må krigsmentaliteten avløses av en mentalitet som er rotfestet i kjærlighet til Gud og til mennesker men ikke til mennesker alene — humanitet slår ikke til. Den er og blir noe som svever mellom himmel og jord uten noe fundament å hvile på og noe evig mål å strebe imot. Virkelig kjærlighet til mennesker kan ikke skilles fra kjærlighet til Gud, ti mennesket er kun verd å elske for såvidt og så meget det bevarer Guds billedet i sig i hvilket det er skapt. Det annet store bud i loven: «du skal elske din næste som dig selv» kan ikke stå alene — man kan ikke elske sin næste som sig selv hvis man ikke elsker Gud mer enn sig selv.»

Carl Sonnenschein in memoriam.

Det er i år 10 år siden at den store kjærlighetsapostel i Berlin, dr. Carl Sonnenschein lukket sine øiner. Han er en av de mest strålende skikkelser i den moderne katolisismes historie, men hans strålevarme var av den art at den forbrente ham selv. Aldri hadde han — eller rettere sagt: aldri undte han sig selv et øieblikks ro. Særlig i de siste år av sin levetid hadde han en ustanselig rastløshet over sig — i ukevis satte han sig til motverge mot døden, ikke av hensyn til sig selv men av hensyn til de mange fattige og nødlidende mennesker som han visste var avhengig av hans arbeid for dem. All omsorg som man søkte å vise ham støtte han fra sig idet han bad om å få den overført på sine protegéer og i timevis kjempet han med døden før denne tvang ham til overgivelse.

Allerede i sine studenterår i Düsseldorf, Bonn og Rom — hvor han 1900 blev prestevigslet — gjorde han sig bemerket og ennu mer i sin kapellantid i Aachen, Köln og Elberfeld. Hans metode som sjelesørger falt ganske utenfor de dengang og på de steder meget fast optrukne rammer og hans overordnede var ofte temmelig bekymret for ham. Navnlige deltok han meget i studenterbevegelsen og fant i noen år et stort virkefelt i München. Under verdenskrigen forsvant han derfra — for etter den å dukke op i Berlin. Ingen hadde hatt bud efter ham og ingen ønsket ham velkommen — men der fant han endelig en arbeidsmark som krevet det overordentlige av ham og som han kunde ofre sig for inn til den siste blodsdråpe.

Katolisismen i Berlin førte den gang en helt skjult tilværelse og var som utstøtt av «det gode selskap». Å bringe dette skjulte katolske Berlin til syne igjen og gi det den betydning i storbyens liv, som det skulde og burde ha, tok dr. Sonnenschein på sig som sitt livs store og endelige oppgave. Det var i 1919 han begynte men svak og syk følte han sig. Han spurte da en læge hvor lang tid han hadde å leve i. «Ti år,» lød svaret. Det slog til. Nøiaktig ti år efter førte det katolske Berlin ham til graven, men det var da et stort og levedyktig stykke Berlin. Det skyldtes ham i første rekke

— i løpet av 10 år fikk hans innsats en rekkevidde som har gjort ham uforglemmelig i Tyskland og hvis minne også fortjener å holdes levende overallt, hvor våre kirker kaller menigheter til bønn og andakt, som et edelt eksempel på hvad et enkelt menneske kan utrette når han er av den rette ånd.

For å gjenskape det katolske Berlin trengte Sonnenschein en central og den første tid arbeidet han under SSS's flagg — Sekretariatet Sozialer Studentenarbeit. Men snart måtte han utvide rammen for sitt arbeid og opslog sin domene i byens centrum. Kommunistene kalte ham hånende «Berlins pave» — men sannheten var at i de ti år skjedde det intet i Berlins katolske liv som ikke tok sin begynnelse og hadde sin drivkraft i hans beskjedne kontor. Han kaltes også «Berlins iherdigste tigger» — i timevis kunde han ringe rundt til han hadde fått samlet de tilstrekkelige midler til det daglige underhold av de mange fattige som han hadde påtatt sig. Han blev redaktør av det katolske kirkeblad for bispedømmet Berlin, som han gjorde til en helt moderne publikasjon.

Fremdeles var hans metoder så radikale at det falt mange for brystet — men alle måtte bøie sig for en offervilje og en handlekraft som omfattet alle nødstedte mennesker enten noden var materiell, fysisk, psykisk eller intellektuell art. Alle som søkte ham eller som han søkte fant hjelp og støtte hos ham — men storbyens tempo kunde ikke undlate etterhvert å prege ham. Han brente sitt lys i begge ender til det var opbrent, menneskelig sett lenge før tiden.

I 10 år har han nu hvilt i sin grav, men trofaste mennesker fører hans verk videre. Hans minne er fremdeles en kraftkilde — han setter fremdeles spor efter sig.

La oss huske ham og med ham alle de andre edle tyske skikkelser, som har preget og preger vår Kirkes liv, hver gang vi i denne tid fristes til ukjærlig og dømmende å tar avstand fra begrepet «Tyskland»!

Katolsk humanisme.

I «Aftenposten»'s kronikk for 15. mars d. å. har lektor Gunnar Høst skrevet en utmerket avhandling over den franske forfatter Jacques Maritains bok «Humanisme Intégral». (Edv. Montaignes forlag.) Vi tillater oss her å bringe den in extenso.

*

En av de viktigste grunner til at vi har så meget å lære i fransk åndsliv, er at Frankrike er de lange, ubrutte og allsidige åndelige tradisjoners land. Religiøst liv, filosofi, vitenskap, bildende kunst og (spesielt i den siste tid) også musikk er der representert i skiftende perioder. Dette betyr at der i det franske kulturmiljø er nedlagt en veldig åndelig erfaring. Denne levende tradisjonen om en lang fortid av skiftende teorier, skoler og systemer har gitt franskmennene anledning til — ikke bare å prøve sig i vidt forskjellige retninger, men også til å sette

prøve på regningen. De har fått tid til å se både et systems verdi og dets begrensning. Hos de beste av dem har dette ført til en sjelden åndelig balanse: de kjenner på den ene siden nødvendigheten av og har bevart evnen til stadig å bryte nye veier og gjøre ny innsats — og de vet allikevel at dette nye ikke først og fremst støtter det gamle, men fortsetter og kompletterer det. De har lært sig til ikke bare å se den nye erkjennelse en teori innebærer, men også dens begrensning, og fremfor alt dens samspill med det som allerede er erhvervet.

På den måten er kulturarven for de beste av franskmennene blitt en skatt som utvider og beriker sinnet uten å lamme det. Derved er muligheten skapt for gjennom lange tider å opprettholde et intellektuelt og kunstnerisk nivå som ikke kan annet enn imponere når man en gang iblandt ser det manifestert samlet, slik som det f. eks. var tilfellet ved den store mønstring av fransk malerkunst på Paris-utstillingen for halvannet år siden.

Ikke noget sted merker man allikevel så godt styrken i de lange tradisjoner som hos betydelige, katolske forfattere. Det er nok så at de i første omgang virker, og også i det lange løp til dels vedblir å være utilgjengelige for oss, fordi deres premisser er så forskjellige fra våre. Overfor et protestantisk eller fritenkensk forum er det derfor aldri vanskelig å gjøre narr av dem, å «bevise» at de er absurde: for de taler jo best som det er stikk imot hvad fornuftige mennesker i Norge går ut fra som selvfølgelig.

Hvis vi derimot har beskjedenhet og tålmod til å dømme institusjoner og synspunkter — ikke etter hvorledes de i første omgang virker på vår fornuft, det vil si på vårt hjemlige miljøes tankevaner, men etter hvad de i det lange løp har ydet, og etter hvorledes de dekker våre egne reelle erfaringer, vil vi gang på gang bli forbauset over hvilket fast grep den tilsynelatende formalistiske tankegangen har på menneskelivets realiteter. For bare å nevne et enkelt eksempel: Det er ikke så svært mange årene siden oplyste og fremskrittvennlige mennesker her hjemme bare hadde forakt til overs for det katolske skriftemål. Siden dengang har vi oplevd to av våre intenseste og mest representative åndelige moderetninger, psykoanalysen og Oxfordbevegelsen, begge bygger en vesentlig del av sin aktivitet på legmannsskrifte. Slikt gir noget å tenke på, for det viser at en periodes teoretiske undervurdering og dermed følgende faktiske undertrykkelse av menneskelige behov i neste omgang lett fører til en eksplosjonsartet omkalfatring, med alle de ulemper og overdrivelser som dermed følger.

Et utmerket eksempel på det katolske Frankrikes åndelige styrke møter vi i filosofen Jacques Maritains forfatterskap, og i en for oss spesielt tilgjengelig form i hans bok om «Humanisme Intégral (Hel Humanisme)», fordi han der behandler emner fra den praktiske filosofi, d. v. s. grunnleggende politiske, sociale og kulturelle problemer.

Maritains styrke er først og fremst at han har en urokkelig fast posisjon når det gjelder tilværelsens mening: liv og død, menneskets bestemmelse, Gud og evighet — og at han i sin katolske tro har et stadig fornyet åndelig oppkomme.

Den klare stilling han er kommet frem til — han var opprinnelig nærmest skeptiker — gir hans syn enhet og

perspektiv. Den har også gitt ham det som kanskje er sjeldnere i hans leir: mot og åndelig dristighet. Han går rolig og saklig inn på problemene, han har intet han skal dekke over og intet spesialformål han ønsker å forsere frem. Når han dertil er velinformert så han helt ut behersker sine motstanderes problemstilling, enten de heter Luther, Marx eller Freud, og har en sjelden evne til å skjelne mellom ulike elementer i en tankegang og ulike innslag i en bevegelse, vil man forstå at han er istand til å anlegge et på samme tid smidig og sterkt helhetssyn på tilværelsen — et syn uten krampaktig overvurdering av nogen enkelt side av livet, det være sig den religiøse, den sociale eller den økonomiske.

Denne rummeligheten i tankegangen som har råd til å gjøre rett og skjell til alle kanter uten derfor å miste sin indre holdning, kommer klart frem f. eks. i analysen av forholdet mellom individ og samfund.

Statistikken og våre egne øine forteller oss at et individ bare er en beskjeden del av et samfund. Erfaringen sier oss at individet trenger samfundet, trenger et miljø hvor det kan utfolde sig. Men samtidig sier et instinkt oss at de to, individ og samfund, er inkommensurable, at der i individet er noget som står over samfundet, d. v. s. noget som står utenfor og over det sociale liv.

For mange mennesker fører disse tilsynelatende motsetninger til konflikter og ensidige løsninger: nogen har vesentlig sans for menneskets oversociale bestemmelse og pukker derfor i enhver diskusjon stedig på individets rett, mens andre, under inntrykk av verdens nød gjerne kaster alle andre hensyn enn de sociale overbord og helt og holdent vil underordne individet under samfundet.

Hos Maritain går disse motsetningene op i en sjelden harmonisk enhet, fordi han i like grad anerkjenner menneskelivets høieste og dets mest beskjedne ytringsformer. På en slående måte klargjør han både de liberalistisk-individualistiske og de totalitære samfunds utilstrekkelighet som de fleste så tydelig føler, og peker på de løsninger som fører ut over dem begge. —

Hvad kan så en katolsk tenker som Maritain lære oss om det spesielle emne humanisme?

Først og fremst er han selv og hans bok et eksempel blandt mange på at katolsk humanisme kan være like vid og like åpen overfor anderledestenkende som enhver annen: riktig oppfattet vendes dens centrale bundethet til styrke og indre frihet, tilmed nettop den slags styrke det idag spørres efter. Den hindrer på ingen måte en katolikk i å samarbeide med enhver som i det sociale og kulturelle liv vil virke for de samme mål som ham og med de samme midler.

Viktigere enn dette vidsynet er allikevel den realisme som går gjennom boken. Straks Maritain har fått fatt i en brukbar og almenyldig definisjon som kan tjene til å avgrense hans emne, stiller han det idag avgjørende spørsmål: hvilke krefter kan en slik bevisst dyrkelse av mennesket og det menneskelige vekke tillive? Kan humanismen skape heroisme, eller må den overlate det til sterkere og brutalere makter? Kan vi tenke oss en humanistisk helt eller martyr — anderledes enn som en resignert stoiker? Kan humanismen tenkes å skape ledere som evner å vise vei i kritiske situasjoner, fordi de selv er rede til å ofre livet for den sak de har gjort

til sin? Kan den ikke det, er hele humanismen en bisak i den moderne verden.

Med denne Maritains problemstilling er vi lykkelig hinsides de akademiske diskusjoners fiktive verden som beherskes av synspunkter, og inne i en reel verden som beherskes av krefter.

Hvor kan en slik realistisk innstillet humanisme idag finne en solid grunnvold å bygge på? Hvor finnes der idag en kraft som kan holde i de sværeste påkjenninger, som kan omskape mennesker og derigjennem, vel anvendt, hele samfund?

Maritain tror ikke på muligheten av idag å opprettholde en byggende og håpfull humanisme uten at den er forankret i en positiv metafysisk erkjennelse, d. v. s. i troen på en levende Gud og på menneskets åndelige bestemmelse.

Han benekter ikke at der finnes megen naturlig godhet hos menneskene og at der i våre samfund etterhånden er innarbeidet en del av den ansvarsfølelse og respekt for medmennesker som er forutsetningene for et levelig demokrati. Men strekker dette på nogen måte til idag? For det er jo ikke bare de politiske begivenheter omkring i verden som slår benene unda enhver overdreven tro på mennesket, men også selve det billedet vi, særlig på grunnlag av den moderne psykologi, må gjøre oss av menneskenaturen. Hverken vår erfaring eller vår forskning gir lenger plass for nogen rasjonalistisk fremskritt-idyll, en selvstendig, ateistisk humanisme har derfor ikke lenger noget grunnlag å bygge på.

Engang var det anderledes. Da humanismen etter middelalderen i en befrielsens jubel tok til å løse sig ut fra religionens og kirkens autoritet, skapte den et overordentlig høireist og optimistisk menneskebillede; mennesket var et fornuftsvesen som udmerket godt ved egen kraft kunde dirigere sin handling, sitt samfund og sin oppdragelse. Det trengte opplysning og frihet, ikke støtte og formynderskap, og ethvert påtrengende snakk om Gud var et inngrep i det frie menneskes suverenitet og dermed en oprørende nedvurdering av mennesket.

Dette menneskebillede er — foreløbig — falt i grus. Og hvad våre demokratiske samfunds øvrige humanistiske aktiva angår — respekten for hvert menneskes individuelle liv, uten hensyn til kjønn, alder eller rase, ansvarsfølelsen for fattige og syke o.s.v. — så er de i sin opprinnelse kristne tanker og energier som i lengden ikke kan leve og virke løsrevet fra den kjærlighetsreligion som engang satte dem inn i verden. Verdens avhumanisering er derfor bare en naturlig følge av dens avkristning, sier Maritain.

Anderledes med den kristne humanisme. Den eier nettopp den indre styrke det idag spørres etter: en urokkelig grunnposisjon. Hvis den dertil, istedenfor å se skjevt til og stenge sig av fra de resultater som er vunnet gjennom noen århundrers videnskapelig forskning, og spesielt hvis den er rede til å ta konsekvensen av den klarere bevissthet vi idag har vunnet om menneskets egen stilling og vilkår har den muligheter i sig for å føre oss inn i en helt ny historisk epoke, hvis oppgave det er — under hensyntagen til hvert livsområdes egenart — å gi de evangeliske sannheter et konkret og dennesidig uttrykk i samfundslivet og dets institusjoner.

Men da må riktignok meget forandres innen den kristne

verden: da må først og fremst den kristne ånd gjennomsyre samfundslivet, istedenfor som hittil å la sig kvele av klasse- og yrkeshensyn.

En slik verden er for Maritain ikke bare et fromt ønske, men et levende og brennende håp — det viser sig tydeligst i den skarpe polemikk det driver ham ut i: polemikk mot de socialistiske teoretikers filosofiske begrensning på den ene siden, mot de kristnes fariseisme og undfallenhet på den andre.

De socialistiske teoretikere og ledere måtte nødvendigvis, tross megen god vilje og reel, men begrenset innsikt i menneskelivet føre sine tilhengere og sine bevegelser på avveier, fordi de manglet en brukbar filosofisk forankring. Men et langt større ansvar bærer allikevel de kristne, som har vrenget bibelens ord om til behageligheter for sig selv, som fortolket ordet om de fattige vi alltid har iblandt oss derhen at de fattige var det ikke så farlig med, de vilde alltid komme til å eksistere. «Men dette ordet, sier Maritain — og her kommer både hans menneskelige varme og hans klare tanke frem — betyr at om Kristi person ikke alltid selv vil være blandt oss, så skal vi gjenfinne ham i de fattige, og elske og tjene ham i dem. Men de fattige betegner her ikke bare en bestemt samfundsklasse, men alle de mennesker som trenger hjelp for å opprettholde livet, av hvad art og opprinnelse deres nød enn måtte være. Så lenge der finnes undertrykte kaster eller klasser, vil kristelig næstekjærlighet først og fremst søke de nødlidende der; hvis det en dag ikke eksisterer slike klasser mer, vil den søke de ulykkelige der de er å finne. Og fordi den elsker dem, ønsker den at der en dag ikke lenger må finnes slike undertrykte klasser eller kaster.»

Dette betyr ikke at man i den kristne morals navn kan eller skal reise sig mot historisk nødvendige prosesser, slik som f. eks. kapitalismen i sin tid var. «Men da det kapitalistiske systems blinde spill begynte å vise sine umenneskelige virkninger, da var der en oppgave å løse for i menneskelighetens navn å omdanne den til en levelig verden: denne protesten blev ikke reist fra kristent hold, men av gudløse socialister.»

Jeg skal ikke her minne om alt det som tyder på at Maritains håp kan være begrunnet, og at de «kristne energier» idag er mere levende og mere virksomme enn på lange tider. Jeg må bare slutte med å si at der ligger en veldig åndelig appell i en bok som eier et slikt håp i forbindelse med så meget klarsyn. Det er på mange måter en tunglest bok; den går løs på flokete tanke-sammenhenger og opererer tildels med vanskelige, teknisk-filosofiske uttrykk. Allikevel eier den en tone som en leser med sans for åndelig lodighet vanskelig kan stå for, og som fortjener å høres, fordi den er et produkt av dyp livsfølelse, ærlig vilje og klar tanke.

Gunnar Host.

Thomas à Kempis:

Meget snart merker og veier vi hvad vi må tåle av andre — men hvor meget andre må tåle av oss legger vi ikke merke til.

Utdannelsesfondet kaller.

Alle mann på dekk! Come along!

Rrrrrrr.....Rrrrrrr..... Vær så god, det er sognepresten i St. Olav — — Nå, er det Dem. Joda jeg forstår! Jeg skal altså gi en riktig varm anbefaling til det skippertak N. K. K. F.'s Utdannelsesfond akter å ta i de kommende dager. Javel skal skje!

Ja, hør nu her alle mann, nå må dere ikke la mig i stikken! Jeg har lovet å garantere at det blir fullt hus alle tre aftener, altså både søndag 7. og onsdag 10. og søndag 14. mai. Det greier vi fint når vi har interesse for saken. Og det har vi jo alle sammen. Hvem vil ikke gjerne være med på å hjelpe vår ungdom frem og om mulig gi den en ekstra chance i disse vanskelige tider?

Ja, til disse vår kjære beskytters ord er det ikke annet å tilføie at enn vi har gjort og — mens dette skrives — fremdeles gjør vårt beste for å skape alle muligheter for at ingen som vil støtte den gode sak ved å avlegge et besøk hos gamle fader Holberg skal bli skuffet! Vi byr på «Jeppe på Berget»s sorgmuntre opplevelser — vi gir dere chancer til å erverve både nyttige og vakre ting fra Nilles landhandleri — er dere heldig vil dere likeledes hver aften få anledning til å forøke deres jordiske gods ved å hjemføre en gevinst — spill og sang vil vederkvege deres øren og ute i restauranten vil det bli sørget for ganens

Atter en gang står vi frem en kveld
og løfter røsten til en appell,
vi norske katolske kvinner.
Det gjelder en sak som i dagens kav
har rett til å stille et hellig krav.
Og står vi kun sammen hånd i hånd,
forenet ved troens sterke bånd,
vi vet at vi seir vinner.

For ungdomsflokken vil gjerne frem
til vern og virke for eget hjem,
til løsning av bundne krefter.
Men aldri var kampen så strid og hård —
ti hvor man enn søker og hvor man går,
står tusen øine på evig vakt,
og tusen hender blir fremad strakt
mot målet man higer efter.

Hvad selve tilstillingen angår så hører jeg fra alle kanter at den trenger ingen anbefaling. Den er i de aller beste hender og vil bli både for den kunstneriske og mer materielle dels vedkommende «up to date». Jeg vil dog som sogneprest på det varmeste anbefale det gode formål. La oss støtte hver efter evne dem som ofrer tid og krefter for å gagne den skjønne saken og samtidig vil gi oss noen underholdende aftener.

LYKKE TIL, mine damer og herrer!
Go ahead!

H. Snoeys.

vederkveging. Vi ber dere kaste et blick på programmet på 3. omslagsside og kan forsikre at disse våre kjære skuespillere med liv og lyst har nedlagt et stor arbeid i den vanskelige opgave — med hvor stort hell vil vi overlate til publikum å uttale sig om. Hvad den musikalske del av programmet angår har jo begge de optredende den offentlige kritikks blå stempel — mer behøves jo ikke å sies for disse to kunstneres vedkommende!

Og så vil vi til sist gi ordet til m gr.
Kjelstrup:

Mon vi som her i det mørke Nord
i Kristi Kirke har fått en mor
som gir vår sjel hvad den trenger
av lys til tanke, av kraft til verk —
mon vi har kjærlighet rik og sterk,
så glad vi ofrer i Kristi navn
vårt bidrag til våre unges gavn?
Her kan ikke ventes lenger!

Til varme hjerter går vår appell:
Kom med ditt bidrag, kom nu en kveld!
Hver minste håndrekning teller!
Katolske kvinner, katolske menn,
der er ei gjerning så stor som den
i Kristi kjærlighets navn og ånd
å samle inn til et hjelpefond,
når Kirkens ungdom det gjelder!